

LEZEN IN GROEP 1-2

TAKEN

Context

Er is een plek voor de kinderen, bijvoorbeeld met een luie stoel, een bank of kussens, die ze uitnodigt om zich terug te trekken met een boek. Er zijn materialen en er is meubilair waarmee de ruimte wordt aangekleed en afgebakend. Boeken zijn zo gepresenteerd dat ze bereikbaar zijn voor de kinderen en uitnodigen tot lezen. Er hangen posters over boeken en lezen. Er is een ruim en gevarieerd aanbod aan boeken en andere teksten, niet alleen verhalen en gedichten, maar ook zakelijke teksten, zoals informatieve prentenboeken, kinderkookboeken, knutselboeken, kranten, reclamefolders, tijdschriften (zoals *Kids for Animals*), en teksten die door kinderen zelf gemaakt zijn. Er zijn verhalende prentenboeken, voorleesverhalen, lied- en dichtbundels, luisterboeken, levende boeken en teksten van kinderen zelf. Het gaat om recente boeken en om klassiekers. Als leerkracht leg je regelmatig nieuwe boeken neer. Op sites als [jeugdbibliotheek](#), [jeugdbieb](#) en [leesfeest](#) en in het materiaal van de [Kinderboekenweek](#) staan veel tips voor prentenboeken, dichtbundels en voorleesboeken. Bij de openbare bibliotheek kunnen thematische boekenpakketten geleend worden.

Informatieve prentenboeken

Met kijkboeken voor peuters kunnen peuters allerlei dieren, voorwerpen en dergelijke leren herkennen en benoemen. In kijkboeken voor kleuters kunnen al meer relaties worden gelegd, bijvoorbeeld classificaties. Er zijn verschillende soorten informatieve prenten- en kijkboeken, bijvoorbeeld:

- ABC-boeken; hiermee kunnen kleuters vertrouwd raken met letters
- Telboeken
- Boeken waarin het tijdsbegrip wordt ontwikkeld, zoals het tijdsverloop op een dag, de wisseling van de seizoenen
- Boeken over kleuren
- Zoekboeken, met raadsels, zoekspelletjes en dergelijke
- Boeken over vormen en maten; nadat kinderen concreet met vormen en maten van voorwerpen aan het werk zijn geweest, kunnen ze erover lezen/ ernaar kijken in het platte vlak in boeken
- Thematische boeken, waarin een bepaald kennisdomein centraal staat

Door allerlei **activiteiten** worden de kinderen met boeken en lezen in aanraking gebracht en gestimuleerd om te lezen, vooral door **voorlezen**. Ze kunnen voorgelezen worden door jou als leerkracht door een andere volwassene, zoals een voorleesoma of -opa, maar ook door andere kinderen, zoals door leerlingen uit de bovenbouw. Ze kunnen ook zelf verhalen voorlezen (die ze al kennen) aan een klas-genoot of knuffel. **Voorlezen gebeurt bij voorkeur in kleine groepen, en interactief.** Kleuters houden ervan om hetzelfde boek vaker voorgelezen te krijgen. Door **herhaald voorlezen** kunnen ze steeds weer andere dingen in het verhaal ontdekken en worden ze gevoeliger voor de taalstructuren die in het boek voorkomen.

Tijdens spelen en werken in hoeken en bij projecten kunnen kinderen op een heel natuurlijke manier in aanraking komen met allerlei soorten zakelijke teksten. Er liggen bijvoorbeeld reclamefolders, kranten, kookboeken in de huishoek, er liggen bouwtekeningen in de constructiehoek, er liggen teksten van klasgenoten in de schrijfhoek, in de computerhoek kunnen kinderen bijvoorbeeld digitale prentenboeken bekijken en zelfgemaakte foto's met onderschriften. Bij het thema dat aan de orde is, liggen informatieve prentenboeken en fotoboeken op de thematafel.

Er is een **ABC- of lettermuur**, die je als leerkracht samen met de kinderen maakt. Afhankelijk van het thema komen er steeds andere woorden en plaatjes bij de letters te hangen. Op een **lettertafel** verzamelen de kinderen allerlei concrete materialen, die met de centrale letter van het thema beginnen. Er worden ook allerlei activiteiten georganiseerd waardoor kinderen kunnen reageren op wat ze gelezen/ bekeken hebben of op wat ze voorgelezen is, zoals door erover te praten en ervaringen uit te wisselen. Andere mogelijkheden zijn erover te tekenen en wellicht ook al een beetje te schrijven, anders beeldend te werken, of drama. Bij het prentenboek dat centraal staat kun je als leerkracht samen met de kinderen een **verteltafel** inrichten met voorwerpen die bij het verhaal passen waarmee ze het verhaal kunnen naspelen en navertellen.

Functies

Leerlingen zien in hun lokaal en op school (en buiten school) allerlei teksten die verschillende communicatieve functies hebben, zoals een **opschrift** in de gang of pictogrammen op de wc-deuren, een **planbord** in de klas, een **briefje** van school voor mee naar huis. Geleidelijk ervaren ze wat de functies van deze teksten zijn. Bij het spelen worden alledaagse situaties nagebootst waarin kinderen teksten of beeldmateriaal gebruiken, zoals kranten, een kookboek en reclamefolders gebruiken in de huishoek, een constructietekening in de constructiehoek en recepten en opschriften op medicijnenpotjes en -doosjes in de doktershoek. Bij thema's richt je als leerkracht samen met de kinderen een themahoek of thema-tafel in, o.a. met teksten die bij dat thema passen. Kinderen verzamelen (informatieve) prentenboeken, kaartjes, folders en lijstjes. Bij de voorwerpen op de thematafel komen kaartjes of labels met wat het is. Zo zien ze dat je voorwerpen kunt verbinden met geschreven taal. Zo ervaren ze dat al deze teksten hen ook kunnen helpen om greep te krijgen op het thema en om te leren over het thema. Kortom, **ze ervaren de conceptualiserende functies van lezen.**

Al voordat ze op school komen, weten de meeste kinderen dat er verhalende teksten zijn. Op school krijgen ze een keur aan verhalen en gedichten aangeboden. Zo ervaren ze dat je je door voorlezen en lezen kunt ontspannen, dat je kunt genieten van een verhaal of gedicht. Het ontdekken van rijm, ritme, humor en onzinwoorden in gedichten bijvoorbeeld verschaft kleuters vaak veel plezier. Ze merken ook dat (voor)lezen je fantasie kan prikkelen, en dat het je kan helpen om iets te verwerken, om je emoties een plek te geven. Concrete gebeurtenissen in een verhaal of gedicht kunnen ook aanleiding zijn om na te denken over wat kinderen goed of niet goed vinden. Het lezen en voorlezen kan dan een bijdrage leveren aan het opbouwen van een eigen **normen- en waardenpatroon**. Rijmpjes, versjes en liedjes kunnen bij kleuters nog een andere functie hebben. Ze worden dan gebruikt om de taalontwikkeling (de auditieve ontwikkeling) te ondersteunen, of de motorische ontwikkeling (denk aan bewegingsliedjes).

Verschillende leestaken

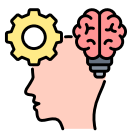
Kleuters voeren diverse leestaken uit:

- Ze lezen of luisteren naar **informatieve teksten**, zoals de serie **Kijkdoos**, informatieve prentenboeken en ze gebruiken een kleuterwoordenboek.

- Ze lezen en bekijken **instructies**, zoals een recept of een bouwtekening.
- Ze lezen en bekijken **betogende teksten**, bijvoorbeeld reclamefolders.
- Ze lezen of luisteren naar **verhalen**, bijvoorbeeld hier-en-nu-verhalen, sprookjes, dierenverhalen, realistische verhalen en fantasieverhalen
- Ze luisteren naar **gedichten**, vooral verhalend-beschrijvende, ludieke en speelse gedichten, feestliederen, versjes en liedjes. Er zijn ook rijmen die door kinderen zelf kunnen worden gezegd of gezongen, zoals wiegeliedjes, slaapliedjes, dansliedjes, kringliedjes, aftelversjes, springliedjes, sinterklaasversjes, raadselrijmen en spotversjes. Meestal gaat het om vormvaste liedjes en gedichten: ze hebben een vast rijmschema en een vaste opbouw.

TEKSTEN

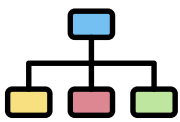
Onderwerp

De **zakelijke teksten** gaan over onderwerpen die dichtbij de kinderen staan, over het hier en nu. De onderwerpen zijn contextgebonden en concreet. **Verhalen** kunnen over allerlei onderwerpen gaan, als ze maar op het niveau van de kinderen zijn uitgewerkt, zoals over gevoelens, dagelijkse

gebeurtenissen, leven en dood, vriendschap, verliefdheid, dieren of eigenwijs zijn. Jonge kleuters houden ook erg van verhalen over zaken die ze zelf net achter zich hebben gelaten, zoals zindelijk worden. Veel voorkomende inhoud van **gedichten** zijn: de kinderwereld van elke dag, de wereld op zijn kop en soms rechtop, dromen, wensen en vragen, dieren, natuur.

Tekststructuren en kenmerken van verhalen en gedichten

Leraren kiezen voor groep 1 vaak **verhalen** over een herkenbare situatie, met een duidelijke verhaallijn en plot, met personages waarmee een kleuter zich gemakkelijk kan identificeren en met duidelijke illustraties. Een verhaal voor groep 1 heeft een goede afloop. Het is bij voorkeur in de tegenwoordige tijd en niet in de ik-vorm geschreven. In groep 2 kan het verhaal al iets meer een verkennend karakter hebben. Verhalen met een dilemma passen vaak goed bij kinderen van deze leeftijd. Het verhaalschema van de meeste verhalen is eenvoudig: ze beginnen bij het begin en hebben een gesloten einde, er is één verhaallijn, vaak met herhalingen. Er zijn stapelverhalen en kettingverhalen. Het vertelperspectief is auctoriaal (= alwetende verteller). Meestal wordt het verhaal chronologisch verteld, zonder pauzes, vertragingen of verdichtingen, en speelt het zich binnen een betrekkelijk kort tijdsbestek af. Het verhaal speelt zich af op een plek die herkenbaar is voor kleuters. Het speelt in één of in een beperkt aantal ruimtes. Vaak wordt die ruimte expliciet gemaakt, vooral via illustraties. De hoofdfiguur is meestal een kind, maar er komen ook fantasiefiguren en sprekende dieren voor. Meestal zijn er weinig personages. De contrasten en verhoudingen tussen de personages zijn duidelijk. De personages worden uiterlijk vaak expliciet gemaakt, door een beschrijving of een illustratie, en ze worden direct en indirect getypeerd. In het laatste geval moeten kinderen dus zelf afleiden hoe het personage is. Om identificatie te vergemakkelijken is het belangrijk dat de gebeurtenissen vanuit één hoofdfiguur belicht worden. De plot in de verhalen is eenvoudig. Het verhaal verloopt herkenbaar van het begin via een beperkt aantal gebeurtenissen naar het (gesloten) einde. Fantasie en werkelijkheid lopen in elkaar over. Er komen bijvoorbeeld sprekende dieren voor.

Gedichten zijn meestal sterk metrisch; soms hebben ze ook een typische 'dreun'. Het rijm speelt een belangrijke rol. Er komen allerlei soorten rijm voor, maar het eindrijm het meest. Er wordt veel met klanken gespeeld;

klanknabootsingen bijvoorbeeld komen vaak voor. Verder wordt er veel gebruik gemaakt van herhaling, parallelie en contrast. Daardoor kunnen kinderen het gedicht ook gemakkelijker onthouden. De zakelijke teksten hebben een herkenbare structuur. Informatieve prentenboeken zijn zoals duidelijk chronologisch of opsommend. Ze bestaan bijvoorbeeld uit een heldere opsomming of uit een herkenbare chronologische beschrijving. Als er verwijzingen voorkomen, zijn die eenvoudig; ze kunnen maar naar één ding of persoon verwijzen bijvoorbeeld en ze en ze verwijzen ook naar iets concreets. Verder staan de verwijswwoorden dicht bij hun referent. Zowel in de verhalen als in de gedichten kan humor een rol spelen. Het gaat dan meestal om iets concreets; om overdrijving of vertekening van een concrete persoon, een concreet voorwerp of een concrete gebeurtenis. Het kan ook om taboewoorden gaan: 'poep- en pies-woorden'.

Stijl

De teksten hebben een **duidelijke titel** en een **herkenbare lay-out**. De informatiedichtheid in de meeste teksten is laag en het woordgebruik is concreet. Er worden niet meer woorden gebruikt dan noodzakelijk is om de boodschap over te brengen of om het verhaal te vertellen. Voor de jongste kleuters zijn de informatieve prentenboeken (vaak aanwijsboeken) concreet, bijvoorbeeld over aankleden of over familie. Voor oudere kleuters kunnen er boekjes aan bod komen met meer abstracte begrippen op het gebied van ruimte (grootte en vorm) en tijd (seizoenen, en hoogtepunten in het jaar). In gedichten komen ook 'vieze' woorden voor ('Lust je ook een broodje poep?'), overdrijvende woorden en nonsenswoorden. Als er beeldspraak voorkomt, is dat meestal in de vorm van vergelijkingen met zoals of net als. Vaak is er sprake van personificatie, niet alleen in gedichten, maar ook in verhalen: voorwerpen en dieren worden voorgesteld als menselijke wezens. De teksten bestaan meestal uit korte, enkelvoudige zinnen. De woorden zijn ook niet lang.

Relatie woord-beeld

In de informatieve teksten wordt de informatie voornamelijk via illustraties overgebracht. De illustraties moeten dan actueel, relevant en correct zijn; illustraties en tekst zijn goed op elkaar afgestemd. In andere zakelijke teksten als reclamefolders, kleuterwoordenboek en telefoonboek zorgt de lay-out voor de herkenbaarheid van de tekstsoort. Denk bijvoorbeeld aan de bladspiegel in een telefoonboek, aan het kleurgebruik, de lettergrootte en het gebruik van foto's in reclamefolders. In prentenboeken kunnen tekst en beeld elkaar aanvullen. Prenten geven ook informatie die de woorden niet geven, ze verbeelden de tekst, maar geven tevens ruimte aan de verbeelding van de kinderen. De prenten zijn meestal realistisch. Voor de meeste kleuters zijn getekende illustraties waarin de werkelijkheid natuurgetrouw wordt weergegeven, het eenvoudigst te begrijpen.

TAAKUITVOERING

Techniek en woordenschat

In een speelse context ontdekken leerlingen de **structuur van taal** (tekst, zin, woord, klank) en het **alfabetisch principe**. De woordenschat van leerlingen wordt door een rijke leeromgeving uitgebreid met alledaagse taal en schooltaal. Leerlingen ontwikkelen een **woordenschat** om teksten te lezen en om erover te denken en te praten. In groep 1 en 2 gebeurt dat bijvoorbeeld doordat je als leerkracht informatieve prentenboeken en praatplaten met de leerlingen bekijkt, leest en bespreekt, en doordat leerlingen door voorlezen in aanraking komen met de taal in boeken. In een interview in Leesgoed (2009) vertelt Adriana Bus dat juist het luisteren naar verhalen, en niet allerlei activiteiten rond woorden uit verhalen, het effect op woordenschat

veroorzaken. *“Beter dan een tastbaar voorwerp of een speelsituatie, helpen de verhalen zelf om moeilijke woorden te gaan begrijpen en onthouden.”* Multimedia-versies van prentenboeken zijn daarvoor, zo blijkt uit haar onderzoek, nog geschikter dan statische versies.

Begrijpen en interpreteren

De leerlingen koppelen eigen kennis ('kennis van de wereld') en ervaringen aan de inhoud van de tekst. Bij verhalen en gedichten gaat het bijvoorbeeld om eigen gevoelens, ideeën, angsten, dromen of wensen. Kleuters doen dit vaak al spontaan, maar als leerkracht kan je ze ook uitdagen met vragen of opmerkingen. Daarnaast ontwikkelen ze kennis over zakelijke teksten en fictie en leren ze die kennis te benutten bij het luisteren naar en het zelf bekijken/lezen van teksten. Zo leren ze dat illustraties en tekst samen een verhaal vertellen, dat je een boek van voor naar achteren leest, bladzijden van boven naar beneden en regels van links naar rechts. Ze leren dat geschreven taalproducten een communicatief doel kunnen hebben en ze ervaren verschillende communicatieve functies van zakelijke teksten; geleidelijk worden ze zich daar bewust van. **Ze kunnen vaak al goed onderscheid maken tussen zakelijke teksten en fictie; verschillende genres onderscheiden bij fictie kunnen de meeste kleuters nog niet.** Ze leren dat verhalen en gedichten geschreven zijn door een schrijver en geïllustreerd worden door illustratoren. Ze ervaren en leren hoe boeken eruitzien, hoe ze zijn opgebouwd en ze doorzien het verloop van een tekst.

Door ervaringen met voorlezen in de voorschoolse fase en door het kijken naar tekenfilms hebben veel kleuters al **verhaalkennis** opgedaan. In een interview in Leesgoed (2009) vertelt Coosje van der Pol dat kleuters het verhaal al kunnen zien als iets dat op zichzelf staat, dat ze het onderscheid kunnen maken tussen verhaalwerkelijkheid en werkelijkheid. Ze ervaren en leren dat een verhaal zich afspeelt op een bepaalde plek in een bepaalde tijd, met bepaalde personages waarmee iets gebeurt, dat een verhaal een plot heeft en dat het realistisch of fantasie kan zijn. Zo kan bijvoorbeeld het prentenboek *Woeste Willem* 'thematisch' gelezen worden, maar het kan ook met gerichte aandacht voor de ontwikkeling van Willem van een woeste naar een lieve zeerover: *“Op het einde van het verhaal mochten de kinderen een nieuwe naam voor Willem verzinnen die beter past bij hoe hij dan is”,* zo licht Van der Pol toe. *“De kinderen kwamen met schitterende namen als Zwartbaard, Willem Lach, Willem Vlieger, de blijde rover of wat te denken van meteen een nieuwe titel voor het boek? Lieve, bange Willem en stoere Frank.”*

Naast inzicht in functies en kennis over teksten ontwikkelen ze ook **taalkennis**, die ze gebruiken bij het luisteren/lezen/ bekijken. Ze leren dat geschreven woorden kunnen worden uitgesproken. Ze leren een paar woorden als globale eenheden lezen en schrijven, zoals de eigen naam en namen van belangrijke personen of dingen. Ze ontdekken dat woorden zijn opgebouwd uit klanken en dat letters met die klanken corresponderen. Ze leren o.a. begrippen om over zakelijke teksten en fictie te praten (zoals 'boek' en 'bladzijde'). Ze maken kennis met het verschil tussen taal die in teksten wordt gebruikt en de spreektaal. In gedichten ervaren ze het spel met ritme, rijm en klanken, ze ontwikkelen een bepaalde gevoeligheid daarvoor. Dat geldt ook voor het gebruik van bijzonder taalgebruik in gedichten, zoals voor het gebruik van nonsenswoorden. Ze ontwikkelen m.a.w. **taalbewustzijn**; ze leren nadenken over vormaspecten van taal. In de **tussendoelen beginnende geletterdheid** wordt dit als volgt uitgewerkt:

“In zinnen kunnen ze losse woorden onderscheiden. Ook kunnen ze een onderscheid maken tussen de vorm en betekenis van woorden. Ze leren woorden in klankgroepen verdelen, zoals bij kin-der-wa-gen. Kinderen kunnen reageren op en spelen met bepaalde klankpatronen in woorden, eerst in eindrijm en later m.b.v. beginrijm.”

Ook ontwikkelen leerlingen een gevoel voor ironie wanneer in prentenboeken gebruik gemaakt wordt van een contrast tussen tekst en beeld. Kleuters passen vrij onbewust al verschillende **leesstrategieën** toe. Daarnaast kan je als leerkracht een belangrijke rol spelen in het ontwikkelen van leesstrategieën, het reflecteren op het gebruik ervan en het stimuleren van het toepassen ervan. Bijvoorbeeld tijdens **interactief voorlezen**: bij het voorlezen van een prentenboek laat je de voorkant zien, lees je de titel voor en vraag je waar het verhaal over zal gaan. Voorkant en titel moeten zich daar wel voor lenen. Bij bijvoorbeeld 'Wil je mijn vriendje zijn?' van Eric Carle is het lastig voorspellen voor kleuters. Ook kan je als leerkracht hardop denkend voordoen hoe je bepaalde strategieën gebruikt bij het lezen, zowel bij verhalende boeken als bij informatieve prentenboeken of andere zakelijke teksten. Je vraagt je iets af tijdens het lezen en probeert antwoord te geven. M.b.v. hun kennis ('kennis van de wereld', kennis van zakelijke teksten en van verhalen en gedichten, en taalkennis) en door leesstrategieën in te zetten, ontwikkelen kleuters **tekstbegrip**. Ze ontwikkelen tekstbegrip op macro-, meso- en microniveau:

- Op **macroniveau** leren ze het communicatieve doel en de functie van een zakelijke tekst herkennen, ze leren het thema en de strekking van een tekst bepalen, ze komen achter de bedoeling van de schrijver, ze leren de globale opbouw in een tekst herkennen, ze onderscheiden tekstsoorten en ze leren op deze punten teksten met elkaar vergelijken.
- Op **mesoniveau** leren ze relaties leggen tussen afbeeldingen in (informatieve) prentenboeken en tussen tekstdelen. Het herkenkend kijken naar prenten ontwikkelt zich naar verkennend kijken. Kinderen ordenen de gebeurtenissen in een verhaal in de tijd, ze herkennen analogieën in situaties en gebeurtenissen, ze leggen verbanden van oorzaak en gevolg en ze leren conclusies te trekken. Ze koppelen verwijzingen aan referenten, en ze maken inferenties. Dat gebeurt niet doordat ze daar expliciet naar gevraagd wordt, maar juist door over de inhoud van de tekst te praten of door andere activiteiten naar aanleiding van de tekst.
- Op **microniveau** herkennen ze specifieke informatie in de tekst, bijvoorbeeld personen, dieren, objecten en gebeurtenissen. Ze begrijpen woorden en zinnen.

Evalueren

Het accent ligt op reageren op en waarderen van de inhoud van de tekst; aanvankelijk zijn het vooral emotionele reacties. Meestal gebeurt het mondeling, in gesprek met jou als leerkracht. Het werkt goed om in te zoomen op onderdelen van het verhaal of gedicht die leerlingen geraakt hebben, waarover ze zich verwonderd hebben of die ze niet begrepen hebben.

Studietechnieken

Kleuters zijn in staat om een korte presentatie te houden, zoals over een huisdier dat ze tijdens hun presentatie ook bij zich hebben of over eigen werk of een voorwerp dat ze willen laten zien. Als voorbereiding daarop, of als vervolgactiviteit zouden ze, eventueel m.b.v. iemand anders, een boekje kunnen opzoeken over dat huisdier en bijvoorbeeld de informatie die daarin staat vergelijken met wat ze weten over hun eigen huisdier. Op een kopie omcirkelen ze bijvoorbeeld wat hetzelfde is, of wat anders. Daarmee zijn ze in feite belangrijke informatie in de tekst aan het markeren. Op een dergelijke manier kunnen kleuters dus al bezig zijn met studietechnieken, alleen wordt het voor hen zo nog niet genoemd.

Kleuters houden ervan om een verhaal vaker te horen en te lezen/ bekijken. Herlezen doen ze vaak uit zichzelf als ze daarvoor de gelegenheid krijgen. Op die houding kan in de volgende groepen voortgebouwd worden. Spelenderwijs leren de kinderen mondeling samenvatten. Ze maken kennis met strategieën voor samenvatten, zoals weglaten, verzamelen en afleiden. Prentenboeken, korte verhalen met een simpele lineaire structuur over

een bekend onderwerp zijn daarvoor het geschiktst. Het samenvatten gebeurt voornamelijk in gesprekken met jou als leerkracht, maar ook d.m.v. dramatiseren, tekenen en schilderen, en ondersteund met concrete materialen. De functie van het samenvatten is 'zelfrelevant': de kinderen vatten samen wat voor henzelf van belang is; ze houden geen rekening met wat voor anderen eventueel van belang is, dat kunnen ze pas op oudere leeftijd. Op een speelse manier leren kleuters al schematiseren. Ze leggen bijvoorbeeld plaatjes uit de tekst in de goede volgorde, of doen rubriceerspelletjes bij een tekst.

Opzoeken

Leerlingen maken kennis met de schoolbibliotheek en de openbare bibliotheek. Ze leren dat je boeken kunt kopen in een winkel en kunt lezen in een bibliotheek. De school doet mee aan de Kinderboekenweek, andere landelijke projecten en ook aan leesbevorderingsprojecten van de plaatselijke bibliotheek. Op deze manier kunnen kleuters kennis ontwikkelen over wat waar te vinden is.

Ze leren ook boeken te zoeken en te kiezen om te lezen/ bekijken. Zo bekijken ze bijvoorbeeld de buitenkant en een paar platen van het boek om te beslissen of ze dit boek willen. Tijdens hun spel gebruiken ze '**naslagwerken**', zoals een kleuterwoordenboek. Zo kunnen ze hun vaardigheden ontwikkelen om hun weg te vinden in het aanbod en om informatie in bronnen op te zoeken. Met de ABC-muur leren kleuters niet alleen letters, maar zien ze ook de volgorde van letters. Die alfabetische volgorde leren ze later gebruiken bij het zoeken in alfabetisch geordende naslagwerken.

Klik [hier](#) een voor handige kwaliteitskaart

Bron: [SLO](#) *Leerstoflijnen lezen beschreven*

Plezier in boeken en verhalen

- Ik geniet van voorlezen en luister aandachtig naar verhalen.
- Ik vind het fijn om hetzelfde boek vaker te horen.
- Ik kan zeggen wat ik leuk, grappig of spannend vind aan een verhaal.
- Ik weet dat je boeken leest voor plezier en om te ontspannen.

Kijken, luisteren en praten over teksten

- Ik kan goed kijken naar plaatjes en vertellen wat ik zie.
- Ik kan meedenken wat er gebeurt in een verhaal.
- Ik praat over gevoelens, dromen en ideeën die ik bij een verhaal heb.
- Ik kan een verhaal naspreken, naspelen of tekenen.

Ontdekken van letters en woorden

- Ik herken letters, vooral van mijn eigen naam.
- Ik weet dat woorden bestaan uit klanken.
- Ik speel met rijm, ritme en klanken.
- Ik ontdek dat woorden op papier iets betekenen.

Begrijpen waar teksten voor zijn

- Ik weet dat je teksten kunt gebruiken om:
 - iets te leren,
 - iets te doen (bijvoorbeeld koken of bouwen),
 - of om verhalen te beleven.
- Ik herken teksten zoals boekjes, briefjes, pictogrammen en folders.
- Ik zie dat plaatjes en woorden bij elkaar horen.

Lezen en taal in spel

- Ik gebruik boeken, briefjes en plaatjes tijdens het spelen.
- Ik doe alsof ik kan lezen en schrijven in het spel.
- Ik gebruik boeken en labels om beter over een thema te leren.
- Ik speel verhalen na met een verteltafel of materialen.

Verhalen begrijpen

- Ik weet dat een verhaal:
 - een begin en een einde heeft,
 - over 'personen' gaat,
 - zich op een plek en in een tijd afspeelt.
- Ik weet dat sommige verhalen echt kunnen en andere fantasie zijn.

Omgaan met boeken

- Ik weet hoe ik een boek vasthoud en bladzijden omsla.
- Ik weet dat je een boek van voor naar achteren leest.
- Ik kan zelf een boek kiezen dat bij mij past.
- Ik weet dat je boeken kunt vinden in de klas of de bibliotheek.

Vertellen en samenvatten

- Ik kan in mijn eigen woorden vertellen waar een verhaal over ging.
- Ik kan een stukje uit een verhaal navertellen.
- Ik kan iets laten zien en uitleggen bij een verhaal of thema.